

SKŁAD BOTANICZNY I WARTOŚĆ UŻYTKOWA SPASANEJ RUNI ANTROPOGENICZNYCH I NATURALNYCH UŻYTKÓW ZIELONYCH W RÓŻNYCH SIEDLISKACH

**doc. dr hab. Zbigniew Wasilewski
Zakład Łąk i Pastwisk IMUZ w Falentach**

W kraju występują zarówno antropogeniczne (użytki rolne) jak i naturalne (przyrodnicze) użytki zielone.

Paszami z tych użytków są:

- zielonka skarmiana w okresie letnim, głównie przez jej spasanie,
- oraz kiszonki i siano skarmiane zimą,

W chwili obecnej, zainteresowanie praktyki rolniczej zielonką i sianem jako paszami wyraźnie się zmniejsza na korzyść kiszonki.

Mimo takich relacji, prowadzony jest wypas zwierząt (bydła) na użytkach zielonych zarówno antropogenicznych jak i naturalnych położonych w różnych siedliskach.

W większości dotyczy to gospodarstw utrzymujących nieliczne stada zwierząt.

Bezpośrednim i pośrednim efektem wypasu zwierząt są ewidentne korzyści:

- dla rolnika (większy dochód),
- dla dobrostanu zwierząt,
- dla przyrody (pakiety 3, 4 ,5 KPR),
- dla środowiska (eliminacja zagrożeń),
- dla bioróżnorodności (bogactwo flory i fauny),
- dla krajobrazu,

Porównanie kosztów produkcji mleka w wielkoobszarowym gospodarstwie rolnym (%)

Rok	okres letni	okres zimowy
2000	100	154
2005	100	183
2007	100	145
2008	100	121

różnicę między wielkością kosztów produkcji mleka w okresie zimowym a letnim nazywam „rentą pastwiskową”,

Celem badań była ocena składu botanicznego oraz wartości użytkowej runi spasanych antropogenicznych i naturalnych użytków zielonych położonych w siedliskach łąkowych, łągowych i pobagiennych.

Badaniami objęto 11 stanowisk z czego sześć na użytkach antropogenicznych i pięć na naturalnych.

Kwalifikację rodzajów siedlisk wykonano na podstawie położenia danego użytku w terenie, typu gleby oraz szaty roślinnej,

[Wasilewski, 1996, 2006].

Wilgotność siedlisk oceniono metodą
fitoindykacji na podstawie
liczb wilgotnościowych gatunków roślin
występujących w runi

[Oświt, 1992].

Skład botaniczny runi określono metodą
szacunkowo-pomiarową
[Klapp, 1962].

Wartość użytkową runi (Lwu) określono na
podstawie jej składu botanicznego oraz liczb
wartości użytkowej występujących gatunków
roślin
[Filipek, 1973].

Użytki antropogeniczne w siedliskach
grądowych nawożone były
dawką ok. $90 \text{ kg}\cdot\text{ha}^{-1} \text{ N}$, natomiast w
siedliskach pobagiennych ok. $30 \text{ kg}\cdot\text{ha}^{-1} \text{ N}$.
Użytki naturalne nie były nawożone.

Ruń na wymienionych użytkach i
wyszczególnionych siedliskach spasano bydłem
(krowy mleczne oraz krowy z jałówkami).

Rodzaje siedlisk, ich położenie oraz liczby wilgotnościowe (Lw)

Użytki antropogeniczne

1. Grąd właściwy (G_w)	krawędź doliny Raszynki	5,2
2. Grąd właściwy (G_w)	krawędź doliny Raszynki	5,5
3. Grąd podmokły (G_p)	dolina Raszynki	6,5
4. Pobagienna właściwa (P_w)	zmeliorowane torfowisko Wizna	5,6
5. Pobagienna właściwa (P_w)	zmeliorowane torfowisko Wizna	5,9
6. Pobagienna grądowiejąca (P_g)	krawędź zmelior. torfowiska Wizna	4,6

Użytki naturalne

7. Grąd właściwy (G_w)	kompleks stawów w Falentach	5,9
8. Łęg właściwy (Ł_w)	dolina Biebrzy	7,8
9. Łęg właściwy (Ł_w)	dolina Narwi	7,7
10. Łęg właściwy (Ł_w)	dolina Narwi	7,2
11. Łęg rozlewiskowy (Ł_r)	dolina Narwi	8,2

Udział poszczególnych grup roślin w runi (%)^{1/}

	Trawy	Bobowate	Ziła i chwasty	Roślinność szuwarowa
Użytki antropogeniczne				
1. (G _w)	73	5	22	0
2. (G _w)	70	6	24	0
3. (G _p)	78	0	22	0
4. (P _w)	70	6	24	0
5. (P _w)	67	5	26	2
6. (P _g)	75	8	17	0
Użytki naturalne				
7. (G _w)	74	2	24	0
8. (Ł _w)	64	0	18	18
9. (Ł _w)	52	0	13	35
10. (Ł _w)	55	0	20	25
11. (Ł _r)	45	0	8	47

Gatunki przewodnie:

Użytki antropogeniczne:

1. *Poa pratensis* L., *Lolium perenne* L.,
2. *Lolium perenne* L., *Poa pratensis* L.,
3. *Agrostis stolonifera* L., *Poa pratensis* L., *Alopecurus geniculatus* L.,
4. *Phalaris arundinacea* L., *Poa pratensis* L.,
5. *Alopecurus pratensis* L., *Poa pratensis* L.,
6. *Poa pratensis* L., *Agropyron repens* (L.) Beauv.,

Użytki naturalne

7. *Festuca rubra* L. s. s., *Poa pratensis* L.,
8. *Agrostis stolonifera* L., *Phalaris arundinacea* L.,
9. *Carex* sp., *Glyceria maxima* (Hartm.) Holmb., *Poa pratensis* L.,
10. *Carex* sp., *Glyceria maxima* (Hartm.) Holmb., *Poa pratensis* L.,
11. *Carex* sp., *Glyceria maxima* (Hartm.) Holmb., *Phalaris arundinacea* L.,

Liczba gatunków występujących w runi o określonej wartości użytkowej:

	Użytki antropogeniczne						Użytki naturalne				
	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	7	8	9	10	11
bardzo dobrej (9-10)	7	9	6	3	6	5	9	2	4	2	0
dobrej (6-8)	5	4	5	4	5	4	3	1	2	3	1
średniej (3-5)	4	5	3	1	1	1	5	3	3	5	3
ubogiej (< 3)	<u>6</u>	<u>6</u>	<u>5</u>	<u>5</u>	<u>8</u>	<u>4</u>	3	6	11	12	6
razem	<u>22</u>	<u>24</u>	<u>19</u>	<u>13</u>	<u>20</u>	<u>14</u>	<u>20</u>	<u>12</u>	<u>20</u>	<u>22</u>	<u>10</u>
	40 gat.						44 gat.				

Udział gatunków zaliczonych do określonych grup wartości użytkowej (%)^{1/}

Użytki antropogeniczne

Użytki naturalne

	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>8</u>	<u>9</u>	<u>10</u>	<u>11</u>
bardzo dobrej (9-10)	42	69	24	27	65	57	35	12	20	22	0
dobrej (6-8)	11	16	9	54	10	31	10	13	3	2	10
średniej (3-5)	39	7	45	3	2	5	48	39	28	31	29
ubogiej (< 3)	8	8	22	16	23	7	7	36	55	45	61

^{1/} zaokrąglono do 1%

Wnioski:

- W kierunku zwiększającego się uwilgotnienia siedlisk grądowych i łągowych zmniejszało się bogactwo składu gatunkowego runi.
- Wartość użytkowa runi zmniejszała się na użytkach antropogenicznych, w kierunku od siedlisk grądowych właściwych, przez pobagienne do grądowych podmokłych, a na naturalnych od grądowych właściwych, przez łągowe właściwe do łągowych rozlewiskowych.

- Wartość użytkowa runi na użytkach naturalnych była znacznie gorsza od runi na użytkach antropogenicznych o 1,5 do 5 pkt.
- Wypas zwierząt na naturalnych użytkach zielonych, z uwagi na niską jakość żywieniową runi, ma duże znaczenie ochronne wobec wartości przyrodniczej takich terenów a małe znaczenie produkcyjne,
- Ocena wartości użytkowej runi metodą punktową wg. Filipka jest wartościowa i polecana, zwłaszcza w badaniach na zróżnicowanych siedliskowo i spasanym kompleksach użytków zielonych, z uwagi na łatwość i prostotę stosowania.

Dziękuję za uwagę

